List 10. Tečaj LII.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in národne.

izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 9. marcija 1894.

Politiški oddelek.

Po deželnih zborih.

III.

V štajarskem deželnem zboru sta najmočnejši stranki nemško liberalna in nemško konservativna. Prva ima večino in torej odločuje, ali vendar poslednja tudi ni brez vsega vpliva. Večkrat se je že prigodilo, da se je vsprejel kak zakon, ki je bolj ugajal konservativnemu nego liberalnemu programu. Obe omenjeni stranki pripadata koaliciji, in bi torej dosledno morali biti zato, da se politična vprašanja potisnejo z dnevnega reda. Slovenci štajarski so tudi precej mirne duše in zlasti letos niso sprožili nobenega političnega vprašanja, prav, kakor bi jih bila omrežila koalicija. Po tem bi pač vsakdo sodil, da bi v deželnem zboru bila morala biti gledé političnih vprašanj največja tihota. Vzlic temu pa ni bilo tako. Razmere so se pokazale močnejše, nego volja koaliranih strank.

Vselej se je pa politična debata sprožila od nemške strani. Priznati pa moramo, da se je letos politično gibanje vršilo v nekaj drugačnem tiru. Krivico bi delali nemškim poslancem v štajarskem deželnem zboru, ko bi trdili, da se še niso ničesa naučili. Marsikaj so letos sprožili, kar bi poprej ne bili. Prijaznejši Slovencem niso postali in tudi še tako hitro ne bodo, ali vendar več tako brezozirno se ne zaganjajo v Slovence, celo nekaj pravice hočejo nam prepustiti.

Pred vsem moramo konštatovati, da Nemci so prišli do prepričanja, da ne gre, da bi nam sami določevali, kako naj bodo naše šole vrejene. Dr. Starkel, jeden najbolj zagrizenih naših nasprotnikov, je naravnost rekel, da naj Slovenci sami odločujejo, če se hočejo v svojih šolah učiti nemščine. Pritoževal se je pa, da vlada premalo stori za nemške šole na Dolenjem Štajarskem, jezil se čez učitelje, da so slovenski agitatorji in tožil, da so že mesta in trgi na Dolenjem Štajarskem v nevarnosti proti Slovencem. Učiteljišče v Mariboru mu ne ugaja, dasi je nemško, ter vzgaje slovenske učitelje. Seveda kdor razmere na Dolenjem Štajarskem pozna, bode pač vedel, koliko je pomena pripisovati tem pritožbam.

Vlada se dosedaj še ni nikjer prijaznejša pokazala Slovencem, kakor Nemcem, pač je pa povsod pospeševala nemško šolstvo. Vse očitanje vladi je torej popolnoma iz trte izvito. Nemci čutijo, da nimajo pravice do šol, kjer se jim odreko; ker sicer bi že bili davno nastopili pot do upravnega sodišča.

Radi pa verjamemo, da že nemštvu prede po dolenještajarskih mestih, in bode s časom še bolj. Temu pa ni kriva vlada, temveč vse druge okoliščine. Meščani so povsod navezani na slovensko okolico, kar je čisto naravno, zaradi tega pa napredovanje slovenske narodne zavesti ne ostaja brez vpliva na nemštvo. Čim bolj se slovensko prebivalstvo zaveda, temveč je tudi treba slovenskih odvetnikov, notarjev in uradnikov, ki vse bivajo po mestih in zopet imajo pri sebi nekaj ljudij slovenske narodnosti. Sicer je pa večji del nemštva štajarskih mest le umetnega in taki ljudje se pa kaj lahko pri spremenjenih razmerah prelevijo v Slovence. Poleg tega se pa po južnoštajarskih mestih marsikaj opaža, kar je navadno tudi drugod. Pred nekaj časa čitali smo v nekem dunajskem listu, da so skoro vse stare dunajske rodbine zginejo ali pa pridejo na kant. Podobno tudi na Dolenjem Štajarskem po mestih ginejo stare rodbine, ali prihajajo na psa in prihajajo novi prišleci iz kmetov. V Celji se posebno poslednji čas opaža nekak polom mej Nemci. Sedaj propade ta, sedaj ona hiša, ki je še nedavno veljala za steber nemštva. Tako se mesto sloveni brez vsacega pritiska, da celo proti volji vlade.

Nemce že mori skrb za nemške šole na Dolenjem Štajarskem. Ta skrb je nam jako umljiva. Priti utegne sedaj tukaj, sedaj tam, da se omeji število nemških otrok tako, da ne bode več mogoče ohraniti nemške večrazrednice. Jedno ali dvorazrednica pa v mestih nič ne koristi, ker vanje pač ne bode nikdo pošiljal otroka, posebno, če bode čisto nemška, da prestop v slovensko ali dvojezično več razrednico ne bode mogoč. Ako Starkel

zahteva za južnoštajarske Nemce čisto nemške šole, s tem pač južnoštajarskemu nemštvu ne bode koristil.

Moti se pa, če misli, da bode s tem rešil južnoštajarsko nemštvo, da priporoča, da bi na južnoštajarske nemške šole pošiljali le učitelje, ki so se izobraževali v Gradci. Priporočil je res, da bi se za učiteljske kandidate za južni Štajar tudi učila slovenščina, ali zaradi tega pač ne bodo ti učitelji pri prebivalstvu imeli dosti več zaupanja. Vidi se pa iz tega, da gospodje v Gradci sami že spoznavajo, da s samimi nemškimi otroci ne bodo več dolgo mogli polniti nemških šol. Znanje slovenščine je tem učiteljem potrebno jedino zaradi tega, da se bodo pomagali s slovenščino, kadar jih otroci nemški razumeli ne bodo. Nemške šole na Dolenjem Štajarskem imajo torej namen germanizacije. Južnoštajarski Nemci pač sami ne morejo biti posebno veseli Starklovega nasveta, ker se bi njih sinovom potem zaprla vrata do služeb v svoji domačiji, ako bi se izšolali v Mariboru. Posledica temu, če bi se Starklov načrt zares izvel, bi pač bila, da bi marsikak južnoštajarski nemškutar zgubil naudušenje do nemških šol.

Poleg tega je dr. Starklu se zdelo potrebno staviti v interesu nemštva še neki drugi predlog, ki se je tudi vsprejel. Na deželni realki v Gradci naj se poučuje slovenščina ne le samo za dijake, temveč tudi za uradnike in zdravnike, kateri hočejo iskati službe na Slovenskem. Brez znanja slovenščine več ne pojde, to spoznajo celo najbolj zagrizeni Nemci. Prepričani smo pa, da ti nemški za silo slovenščine zmožni uradniki, propadujočega južnoštajarskega nemštva ne bodo rešili. Gospodje v Gradci se zaradi tega zastonj belijo glave.

Vtis vseh teh razprav je pa bil, da Nemci prihajajo do prepričanja, da minevajo časi, ko so sami gospodarili v Avstriji in za državne službe ni bilo treba znanja druzega jezika kakor nemškega. Svoje prednostno stališče utegnejo še nekaj časa ohraniti le še, ako se bodo učili druzih jezikov. Ne le v štajarskem deželnem zboru, temveč tudi v češkem so se slišale izjave, da je za Nemce potrebno, da se uče slovanskih jezikov.

Da so se začeli bolj čislati slovanski jeziki, to je posledica napredka slovanske narodne zavesti, vspeh naših narodnih bojev. Spodbujati pa nas mora le k daljšej odločnosti. Prisilili smo Nemce, da so začeli računati z nami in priznavati veljavo našemu jeziku. Ako ne položimo križem rok, temveč nadaljujemo borbo, dosegli bodemo da bode naš jezik popolnoma ravnopraven in, da Slovenci ne bodemo več narod druge vrste.

V koroškem deželnem zboru sedé skoro sami liberalci in zatorej si lahko razprave tega deželnega zbora zmatramo za nekako merilo politiki koalicije, v kateri so liberalci poglavitni faktor. Za slovenske težnje koroški deželni zbor ni pokazal nobene naklonjenosti, v verskem oziru je pa deželni zbor se pokazal naravnost nasprotnega katoličanstvu s tem, da je sklenil rajši v deželno bolnico poklicati protestantske postrežnice iz Nemčije nego usmiljene sestre. Govori se, da je tudi deželni predsednik nekoliko vplival v tem zmislu. Deželni predsednik je gotovo dobro poznal tendence sedanje vlade in koroški liberalni poslanci tudi gotovo niso bili popolnoma v neznanji o mišljenji liberalne stranke sploh, zatorej pa iz delovanja koroškega deželnega zbora lahko posnamemo, kak sad nam prinese koalicija.

Dosti od koalicije nismo v nobenem oziru pričakovali, ali kakor se kaže, dobimo še mnogo manj, nego smo pričakovali.

Politični pregled.

Volilna reforma. — Ministerstvo Windischgrätzovo je izdelalo načrt za novo volilno reformo. Sedanje volilne skupine ostanejo. Osnovala se bode pa še jedna nova volilna skupina, v kateri bodo volili tovarniški delavci, tisti davkoplačevalci, ki še sedaj ne volijo, in pa osebe, ki so obiskovale kako srednjo ali strokovno šolo. Da bodo v tej volilni skupini voljeni sami socijalisti, še praviti ni treba. Kak vpliv bi taka volilna reforma imela, o tem smo že govorili v našem listu in bodemo o priliki še več Nemški konservativci niso prav zadovoljni z nameravano volilno reformo. Posebno jim ni prav, da se pomnoži število poslancev kmetskih občin. Zlasti dr. Ebenhoch je ves po konci in preti, da on in njegovi somišljeniki ne bodo glasovali za volilno reformo. Preveč se tega strašenja ni bati Ko ni nobeden konservativec prišel v ministerstvo, so tudi nemški konservativci se nekaj hujovali, ali kmalu so utihnili in hvalo peli koaliciji. Najbrž bode tako tudi sedaj. Nemški konservativci bodo naposled zadovoljni, da se ne razširi volilna pravica v dosedanjih skupinah, ko bi sicer najbrž zgubili vse mandate. Nemški liberalci to tudi dobro vedo, da nemškokonservativna stranka nima zaupanja v nižjih slojih prebivalstva. Zaradi tega pa glavno levičarsko glasilo že piše, da bi se uvela občna volilna pravica, kakor je v Nemčiji. Na to liberalci pač resno ne mislijo, ali s tem bodo pritiskali na konservativce. Za občno volilno pravico pa vlada dobi tudi potrebno večino, če dobi le Poljake in veleposestnike za to To je pa mogoče. Za Galicijo se naredi kaka izjema, veleposestnikom se pa dovolijo kake nove predpravice v gospodski zbornici. Sploh so se pa veleposestniki in liberalci že toliko zbližali, da se bodo o vsaki stvari lahko sporazumeli.

Državni zbor se je imel te dni pečati z znano Spinčićevo stvarjo. Naposled se je pa stvar odložila, vsled nekih dogovorov, ki so jih o tej stvari imeli nekateri slovenski poslanci z učnim ministrom. Najbrž se je dogovorilo, da se g. Spinčič zopet vsprejme v državno službo z vsemi že poprej pridobljenimi pravicami. Stvar je dosedaj tudi bilo ložje poravnati, ko ni več Gauča. Sedanji minister ni nič prizadet v tej stvari Poslanec Klun je interpeloval o tem, kako sodi vlada o potrebi znanja slovenščine pri sodniških zdravnikih v slovenskih pokrajinah Poslanec Biankini je pa poprašal, če res misli Avstrija se vmešati v srbske notranje stvari, ko bi v Srbiji nastala vstaja in kako bi vlada mogla opravičevati tak korak. Sploh pa državni zbor nima posebno važnega dela, dokler budgetni odsek ne pripravi svojega gradiva.

Kdo bode dunajski župan? To vprašanje je sedaj na dnevnem redu, kar je župana Prixa nedavno zadel mrtvoud in je nanagloma umrl. Najbrž to mesto dobi sedanji podžupan Griebl. Potem bi se izpraznilo jedno mesto podžupana. Na to mesto bi utegnil priti dr. Lueger. Zanj so nekateri liberalci, ker mislijo, da bode ta mož mirnejši postal, ako pride v predsedstvo mestnega zbora. Vplival bode celo na druge protisemite, da ne bodo tako brezozirni. Liberalci ne računajo slabo. Koliko odličnih mož, se je že uneslo, ko so prešli na visoka mesta. Sicer pa Lueger tudi ni posebno značajen mož. Njegova

preteklost kaže, da kaj lahko menja svoje nazore. Zato se ne bodemo nikakor čudili, če postane dober prijatelj liberalne stranke. Seveda se ne ve, če bi drugi protisemitje hoteli iti za njim.

Srbija. — Homatije v Srbiji postajajo vedno resnejše. Milan se ne umakne iz Srbije, radikalci pa ne jenjajo hujskati proti dinastiji. Nevolja zoper Milana je postala že obča. Celo liberalci so se jeli že družiti z radikalci, le da bi Milana — vsiljenca izpravili iz dežele. Obema strankama je posebno na tem, ker se boje zlih nasledkov, ako ostane Milan v deželi. Zlasti Rusiji se ne marajo zameriti, ki zahteva odstranitev Milana. Milan sam se za vse to ne zmeni dosti in gospodari po svoje naprej, gotovo v škodo Srbiji. Kak bo imela cela stvar konec, pokazala bo prihodnjost; veselega ni ničesar pričakovati.

Rusija in Nemčija. — O nemško-ruski trgovski pogodbi posvetuje se sedaj posebna komisija nemškega državnega zbora. Kolikor je dosedaj znanega od posvetovanj, je gotovo, da se bode pogodba sprejela. Sicer se je toliko govorilo in pisarilo od nemške strani proti pogodbi, da je bilo pričakovati, da se ista ne bo sprejela, toda nasprotstvo se je poleglo. Piše se, da so Nemci največ odjenjali od strahu, boječi se namreč, da bi drugače Rusija ne pričela vojne proti Nemčiji. To izpovedal je baje neki nemški poslanec na volilskem shodu. Gotovo je torej, da nemški državni zbor sprejme trgovinsko pogodbo z Rusijo.

Anglija — Prvi todobni državnik v Evropi ministerski predsednik angleški, Gladstone, je odložil svoje mesto. K temu koraku ga pa ni morebiti privedlo kako politično nasprotstvo, temveč sama osobna okoliščina, da je na očeh nevarno zbolel in, da ne more v škodo svojega lastnega zdravja več opravljati težavnega posla. Če se pomisli, da je Gladstone že čez 80 let star, ni to nič čudnega. Za Angleške liberalce je odstop Gladstonejev prepomenljiv in malone nenadomestljiv, vendar je pa upati, da se liberalci ne razdružijo, temveč ostanejo složni pod vodstvom Roseberry-ja, ki je kot nastopivši vodja liberalcev zasel tudi mesto ministerskega predsednika angleškega. Ircem je novi ministerski predsednik obljubil, da ne opusti Gladstonejeve homerule.

Obrtnija.

Čikago in Kolumbijeva razstava.

(Konec.)

Po številu razstavljenih stvarij se ni nikakor odlikovala republika ekvadorska, pač pa po razstavljenih stvareh. Gotovo je ni zlepa dežele, ki bi se tako odlikovala po različnosti rastlinstva nego baš Ekvador. V tej državi rastejo vse rastline od tropičnih do planinskih rastlin, ki rasto ob meji večnega snega. Posebno je Ekvador nenavadno bogat na najrazličnejših lesovih. To se je videlo tudi na razstavi. Razstavljena je bila miza, v kateri je bilo 500 raznih lesov. Tudi je bilo mnogo drugih poskušenj iz 500 trdih in 150 mehkih lesov.

Ekvador je razstavil tudi nekaj malega rudnin. Od obrtnijskih stvarij se odlikujejo nekatere po svoje lepem ali finem delu, nikakor pa ne po praktični porabi. Sploh v Ekvadoru ni obrt posebno na visoki stopinji. Kot posebnosti je omeniti fini slamnik, katerega so delali 8 mesecev in se je cenila njegova vrednost na 300 dolarjev. Razstavljen je bil lep ženski čevelj brez šiva in vtisnjeno sedlo.

Nekateri samostani razstavili so umetne vezenine in čipkarije. Indijanski rodovi so razstavili mnogo oblek in orodja. Ti predmeti so bili jako zanimivi. Gledalec je pa vendar pri njih dobil vtis, da nikakor prav ne ugajajo za sedanji vek. Človek se misli, ko te stvari ogleduje, da je prostavljen za več stoletij nazaj in da ima tako rekoč pred seboj velik kos prazgodovine.

Nekaj ne ravno popolnih slik je pa nam kazalo veličastnost te lepe dežele. Ekvador je od prirode bogato obdarovan, ali v kulturnem razvoju je pa precej zaostal, ali upati je, da popravi kmalu, kar je zamudil.

Še precej dobro je zastopana Brazilija, ki je poslala na razstavo seveda v prvi vrsti poljedelske pridelke, ker je poljedelska država. Ta dežela je nenavadno rodovitna, žal da vedni notranji nemiri ovirajo njen razvoj. Brazilija je dežela, kjer se pridela največ kave. Tudi na razstavo je poslalo mnogo tega svojega plodu. Jeden glavnih pridelkov poleg kave je pa kavčuk, ki se naredi iz soka raznih dreves, ki rasto po Braziliji. Na razstavi bila je videti ogromna krogla od kavčuka.

Pa še poleg te krogle je bilo razstavljenih mnogo vrst kavčuka in gumija, zlasti znani paragumi, ki je nenavadno prožen in se dobiva iz soka dreves, ki rasto ob mogočni Amazonski reki. Brazilija bode še dolgo lahko preskrbovala Evropo s takimi proizvodi, če tudi neusmiljeno ondu v mnogih krajih poje sekira. Dreves, iz katerih se dobiva gumi in kavčuk, je tukaj taka sila, da jih ne bodo skoro nič ugonobiti. Takih gozdov, kot so v severni Braziliji, ni več na svetu.

Važna pridelka brazilijska sta dalje tobak in pa pavola, katerih pridelkov je bilo mnogo na razstavi. Posebno je bila tudi zanimiva brazilijska kmetska hiša. Ta hišica je bila kaj priprosto napravljena. Ta nima nobenega stropa, temveč samo streho. Narejene so neke deske za ležanje, druge hišne oprave ni nobene. Brazilijanski kmet še ne pozna potreb kulturnih narodov. Okrog hišice so razne posode, in drugo priprosto kmetijsko orodje. Ta hišica je imela namen predstavljati življenje na kmetih v Braziliji, ki nikakor ni posebno mično.

Izmej vseh obrtnij je v Braziliji najbolj razvito strojarstvo. Brazilijansko usnje ni na slabem glasu. Na razstavi so bile videti najraznovrstnejše kože ustrojene, celo kože od neke vrste kušarjev in kač. Tudi so vabili oko gledalcev nase razni izdelki iz usnja, ki so bili največ precej solidno delo.

Socijalno vprašanje je jedno najvažnejših današnjega časa in zatorej niso tudi na razstavi mogli izhajati brez tacih poskusov. Drugače bi razstava ne bila popolna. Dve učeni dami, obe profesorici na višjih šolah sta se zanimali za stvar. Posebno Davis, katera na neki visoki šoli poučuje kemijo, je hotela poskusiti, kako bi delavska rodbina shajala s 500 dolarji na leto. 500 dolarjev za ameriške razmere ni velik zaslužek, kajti toliko zasluži skoro vsak delavec. V Evropi bi seveda se delavci srečne šteli, da imajo po toliko na leto. Zato pa tudi ta ameriški eksperiment nima za Evropo pravega pomena.

*

Davis je vse natančno proračunila, koliko potrebuje delavska družina za hrano, koliko za obleko, vse malo s profesorsko pedanterijo. Naredili so potem hišico, kakeršna je primerna za delavce in kakoršno si ameriški delavec lahko napravi s svojim zaslužkom, predno se oženi. V to hišico so nastavili neko delavsko rodbino s 6 osebami za čas razstave in jo z določenimi 500 dolarji hranili. Mož se je zavezal, da ves čas razstave ne bode porabil nič druzega denarja, nego tega, ki je odločen za ta poskus. Hodil je pa na delo in prihajal v to hišico domu jest in zvečer spat. Žena je opravljala domača opravila, ker je tako proračunjeno, da ženi ni potreba služiti.

Vsak mesec so osebe tehtali, da so se prepričali o vspehu tega poskusa. Govori se, da se je poskus dobro obnesel. Po našem mnenji pa vendar vsa stvar nima pravega pomena. Po taki najeti rodbini na razstavi se ne morejo še faktične razmere delavcev presojati. Ni se pri tem poskusu oziralo na bolezni, katerih se nobena rodbina ne izogne, pa tudi ne na to, da pridejo časi, ko ni dela. Še mnogo drugih okolnostij je v življenji, ki se ne dajo predstaviti na kakem takem poskusu.

Razstava v Čikagu se je tudi s tem odlikovala, da je imela veliko igračo. Tukaj je bilo napravljeno 250 čevljev visoko kolo. Na tem kolesu je ob obodu viselo 36 vagonov, v katerih je bilo za 4400 ljudij prostora. To kolo je seveda gonil parni stroj. Ljudje, ki so se hoteli zabavati, so se useli v vagone, in kolo se je sukalo in jih je vzdigovalo in doli izpuščalo.

Amerikanci so sprva mislili, da bi zgradili še večji stolp nego Eifflov. To bi se bilo seveda dalo, ali to bi ne bilo druzega kakor posnemanje Francozov. Da bode kaj posebnega, je inžener Washington Gale Ferris se izmislil, da napravi omenjeno kolo Osnovala se je bila posebna delniška družba, s 600.000 dolarjev kapitala, ki je uresničila to idejo. Ta kolo se je delal 6 mesecev. Sprva vozili so za poskušnjo zastonj razne delavce in časnikarje. Kolo z ljudmi, ki so se vozili, je tehtalo 1200 ton. To visoko kolo se je videlo od daleč in je imelo mnogo občudovalcev, gotovo ni nič manj, kakor Eifflov stolp.

Obrtnijske raznoterosti.

Železni lot, kateremu ne škoduje niti vročina niti voda, se naredi iz 10 delov fino presejane ilovice, 5 delov fino presejanih železnih opilkov, 2 delov navadnega jesiha in 3 delov vode.

Dobro sredstvo proti lesnemu črvu je kreozotno olje iz osfaltnih tovarn. Ž njim se namaže les in črv izgine Neka Angleška komisija je pa priporočila, da se naj opravo, katere se je lotil lesni črv, postavi v dobro zaprti prostor in vanj postavi čašico bencina. Bencinova para pokonča črve. Ko je bencin izhlapil, se dolije nov, tako dolgo, da se najdejo mrtvi črvi v sobi.

Rusko sredstvo proti molom v kužovini. Vzemi močnega špirita in deni vanj nekaj kafre in zmlete lupine španjskega popra in vse deni nekaj dnij na peč ali pa na solnce. dokler se kafra ne razstopi. Na to se ta tekočina precedi. Če kožuhovina s to tekočino jednakomorno poškropiš in zaviješ v platno, se je ne lotijo molji.

Kmetijstvo.

Škodljvci sadnega drevja.

(Dalje.)

Črna češnjeva listna osa. (Eriocampo odumrata.) Ličinka tega mrčesa nahaja se navadno od Kresa do sv. Mihela na listji češenj, češpelj in breskev, včasih pa tudi na hruškah. Svetle, majhne, črne polžaste ličinke zgrizejo listje in s tem napravijo veliko škodo. Ko jeseni začenja listje rumeneti, zlezejo ličinke z dreves v zemljo, kjer se premene v bube.

Kot pripomoček proti temu mrčesu priporočajo globoko razkopavanje pomladi okrog drevesa, da mrčes ne more izleteti, in pa uničenje ličink na drevji. Dobro je pa tudi potresanje z žveplom ali pa s prašenim apnom.

Češnjeva muha. (Spilographa cerasi.) V juniji in juliji nastopijo te muhe v večjem številu. Ličinke namreč prezimijo v zemlji, kjer se premeni v majhno bubo in se žuželka razvije v maji. V juniji polaga ta muha svoje jajčica v češnje, ki se potem izpridijo, ko se izležejo ličinke. Najbolje sredstvo proti temu mrčesu je, če se tla okrog drevesa razkopujejo pomladi, predno žuželjke izlete.

Češplja ima mej žuželkami zlasti tri sovražnike, češpljevega zavrtača (Rhynchites cupreus), češpljevega zavijača (Tortrix funebrana) in pa češpljevo oso (Thenthredo fulvicornis). Ličinka prvega teh mrčesov živi še od nezrelega češpljevega mesa, druga od zrelega, in tretja pa od nezrelih jedrc. Prva žuželka je rilčkar bakrene barve, ki se pokaže v maji ali juliji na drevesih. Škodo napravlja s tem, da obgrize mlado brstje in mladike, ter leže jajčica v nezrelo sadje, ki potem kmalu pade na tla. Ličinka še potem kacih pet tednov živi od velega sada, potem pa zleze v zemljo, kjer se premeni v bubo in jeseni ali pa pomladi se pa razvije hrošec. Hrošči, ki se jeseni razvijo, prezimijo na drevesu kje v kaki lubovi razpoki. Tega škodljivca najbolje preganjaš, ako pobereš in uničiš vse zelo sadje, ki je palo na tla in je pokončaš in lub drevesa jeseni osnažiš, da ogrebeš hrošče, ki so na drevesu hoteli prezimiti.

Drugi mrčes se okoli ličink nahaja v zrelih češpljah, pa tudi v breskvah in takemu sadju pravimo, da je črvivo. Tudi proti temu mrčesu borimo se najbolje s tem, da nabiramo poškodovano sadje, predno so izlezle ličinke in ga uničujemo.

Tretja žuželka leže svoje jajčica že v cvetje in izlegle ličinke se potem žive od košičinega jedrca. Vsled tega se tak sad ne razvije, temveč kmalu pade na tla. Iz sadu, ki je pal na tla izleze ličinka, ki zleze v zemljo, kjer se zaprede in prezimi, spomladi se pa žuželka dalje razvije in izleti. Tudi proti temu škodljivcu je najbolje sredstvo, ako se nezrelo sadje nabira in uničuje. Lahko se daje prašičem. Nikakor pa ni priporočati tacega sadja metati na kompostni kup, ker s tem bi le prav pospešili pomnoževanje tega mrčesa, ker ličinke bi lahko prišle v

zemljo. Tudi je dobro, če se zemlja prekopava okrog drevesa ali pa z apnom gnoji, ter ličinke uničujejo.

(Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Deset pravil za sadjarje. 1. Nikdar ne pusti poškodovanega ali bolnega drevesca. 2. Mladega drevesca ne sadi v blato ali pa ob mrazu. 3. Daj sveže vsajenim drevesom v varstvo proti vetru in viharju, proti plugu in brani nekaj kolov, ki morajo biti ravni in gladki, dokler jih potrebujejo. 4. Obrezuj krono, dokler je ne more nositi deblo brez pomoči kola. 5. Glej da bode okrog drevesca vedno rahlo in brez plevela; pri tem pa ne rani debla ali drevesca. 6. Po letu in po zimi preganjaj drevesom sovražnike, da bodeš od drevesa imel kaj dobička. 7. Drevo precepi, ne da bi zgubljal čas, ako ti ne ugajajo prvi sadovi. Cepiti pa morajo vselej izurjene roke. 8. Pridno gnoji sadnemu drevju, če je bogato rodilo, da bode tudi v bodoče polno. 9. Zavaruj rane, katere prizadeneš pri čiščenju dreves; nepokrite vreznine pomenjajo začetek konca drevesu. 10. Pri spravljanji sadja brez potrebe ne lomi vej in vejic; ti sam jih ne moreš nadomestiti.

Poučni in zabavni del.

† Dr. Franjo Rački.

(Konec.)

Koncem l. 1865. ga zopet vidimo v hrvaškem saboru in on je izdelal adreso z dne 10. februvarija 1866. in je bil izbran v odbor, ki se je imel pogajati z jednakopravnim ogerskim odborom, o državni zvezi mej Hrvaško in Ogersko. V tem času je Rački izdal knjižico, v kateri neovrgljivo dokazuje, da Reka pripada Hrvaški ne pa Ogerski. Dne 26. julija 1866. je bil izbran in dne 10. aprila 1867. je bil potrjen Rački za predsednika jugoslovanski akademiji znanosti in odpuščen iz službe šolskega nadzornika.

Od tega časa se je še bolj zanimal za znanost, manj pa za politiko. Do leta 1871. je bil še v saboru in se nikakor ni vjemal s tedanjimi dogodki. Od leta 1872. pa ni v javnem političnem življenji več deloval, le še za nekatere liste je zopet pisal. Še le lani je zopet nekoliko bolj v javnost stopil, ko je posredoval mej obema opozicijama. Zjedinjena opozicija je namreč delo njegovo. Račkega delovanje na političnem polji je bilo v tesni zvezi z njegovim znanstvenim, in razsvetlilo je marsikako temno stran hrvaške zgodovine.

Dne 5. junija l. 1867. je akademija znanosti v Zagrebu, ki se je bila ravno osnovala, imela prvo izredno sejo in dne 28. julija se je slovesno otvorila in Rački je tedaj dobil novo priložnost za znanstveno delovanje. On je kot predsednik že v prvi seji jasno načrtal osnovo za delovanje akademiji, katere se drži akademija še sedaj in jej bode še dolgo vodilo. Uspeh akademije je baš zaradi tega tako velik, ker ima jasno izražen smoter in se tudi strogo tega smotra drži. Rački je izvajal osnovo, katero je razvil, ne le kot predsednik, temveč i kot delavec. Od začetka akademije, do smrti je pisal razne večje in manjše razprave, največ zgodovinske za akademijo. On je bil duša temu zavodu. Ni pisal le sam, temveč je druge vzpodbujal k znanstvenemu delovanju, bil je nekak duševni vodja vsemu delovanju akademije. Umrlim članom je pisal nekrologe. Poganjal se je tudi za osnovo vseučilišča in drugi znanstveni zavodi kakor arhiv, muzej i. t. d. imeli so v pokojniku vselej toplega zagovornika, posebno dokler je deloval na političnem polji.

Poglejmo malo nazaj, kako so je osnovala akademija. Misel o takem učenem društvu rodila se je že za ilirske dobe in je pozneje še bolj dozorela. Ta misel se pa ni mogla uresničiti, dokler ni napočila ustavna doba. Še le z začetkom ustavnega življenja se je začelo resno misliti, da se akademija zares osnuje. Dne 10. dec. 1860. leta izročil je škof Strosmajer banu Šokčeviču pismo z darom 50.000 gld., s katerimi se je položil temelj akademije. Leta 1863. je v načelu bila potrjena akademija, ali otvoriti se pa še ni mogla, ker se dotični načrt zakona ni bil potrdil.

Predelana pravila so se leta 1866. predložila vladi v potrjenje, ali akademija se je pa vendar mogla osnovati še le drugo leto. Dne 17. januvarja 1867. leta bil je odobren poslovnik in dne 10. aprila sta bila imenovana škof Strosmajer pokroviteljem in Rački predsednikom akademije. Pri vseh delih je sodeloval Rački, bil desna roka Strosmajerjeva.

V prvi svečani seji je Rački izvrstno govoril o potrebi, da se povzdigne narod do samostojne civilizacije, da si osnuje samostalo ,književnost in umetnost, da bode svoboden in samosvoj na polji duševnega delovanja. To je bil program akademije, katerega je do danes lepo izvajala pod vodstvom njegovim. Dan slovesnega otvorjenja akademije je bil za Zagreb pravo slavje, došli so bili tudi odposlanci iz Slovenije in Srbije. Tako slavnih trenotkov je tudi malo v življenji slednega naroda, kakor je bil, ko je Rački pozdravljal mnogobrojno zbrano občinstvo, ta veliki dan, ko se je začela nova doba za jugoslovansko znanost in umetnost. Od tedaj je Rački vedno delal za akademijo in v svojih spisih pojasnil mnoge temne strani jugoslovanske zgodovine. Zgromadil je pa tudi ogromno gradivo za bodočega životopisca.

Pa ne le z znanstvenim delovanjem je imel Rački mnogo truda, temveč imel je tudi vedno polne roke upravnega dela za akademijo. Koliko je imel dela in skrbi, predno se je dozidala akademijska palača z galerijo slik. Začela se je zidati l. 1877. in dodelana je bila l. 1880.

Pokojnik se je veselil napredka vsakega slovanskega naroda. To se je videlo, ko je v glavnem zboru akademije kot predsednikov namestnik naznanjal, da se je v češki akademiji v Pragi osnoval nov hram za češko prosveto.

Pa ne le za akademijo, temveč tudi drugače je deloval za hrvaško književnost. Tako je imel „Vjenac“ v njem jednega najmarljivejših sodelavcev. Pisal mu je črtice iz hrvaške in sploh slovanske kulturne zgodovine.

Odlikovala je pa pokojnika poleg izredne marljivosti,

tudi njegovo nepristranost. To se kaže v vseh njegovih preiskavah. V njegovih spisih ni tiste mržnje proti Srbom, kakor se tako rada kaže pri nekaterih hrvaških pisateljih. Vsakemu svoje, je bilo njegovo geslo. Ljubil je vse slovanske narode in za vse se je zanimal. Hvaležen mora biti ne le hrvaški, temveč tudi srbski, bolgarski in slovenski učeni svet, ker je njegovo delovanje razsvetlilo mnogo temnih stranij zgodovine teh narodov.

Pokojnik je pripadal onim redkim talentom, ki so izvedeni v najraznovrstnejših znanostih, kar jim pač pomaga pri znanstvenih preiskavah. Pisal in pečal se je največ z zgodovino, ali vendar tudi mnogo druge znanosti je bogatil s svojimi spisi. Navadno je že, da v začetku kake književnosti pisatelji pišejo najraznovrstnejše stvari. Tako je delal tudi Rački, pisal je bogoslovne, prirodoslovne, jezikoslovne, starinoslovne in zgodovinske spise. Vsi njegovi spisi so temeljiti, niso plitvi, kakor so večkrat spisi od tacih mnogostranskih pisateljev.

Tako vsestranski izobražen mož je bil gotovo posebno sposoben za vodstvo akademije, katera ga bode gotovo težko pogrešala. Težko, težko ga bode nadomestiti. Kaj je zgubil narod hrvaški, zlasti pa učeni svet v Račkem, to se še le sedaj more prav soditi, ko njega ni, ko bi večkrat bil tako potreben svet njegov.

Hrvatje in sploh Jugoslovani pa najbolj proslave pokojnika, ako skrbé, da bode akademija lepo napredovala, da delovanje Račkega ne bode zastonj, temveč da obrodi stotern sad.

Poučni in zabavni drobiž.

Gobovci na Švedskem. Do sedaj se je mislilo, da so gobovi ljudje v Evropi, samo v Rusiji. Dr. Lerand, ki je nedavno potoval po Švediji, našel je več gobovih v tej deželi. Vlada je dala zanje napraviti posebno bolnico kjer ostajajo do smrti. Ta bolezen se namreč ozdraviti ne da.

Avdijence v kuhinji. Nemški zemljepisec Oton Ehlert je mnogo potoval po Zadnji Indiji. Bil je tudi v looški državi. Kralj te države ga je vsprejel v kuhinji. V kuhinjo je kralj prestavil svoj prestol, da sprejemajoč ljudi, lahko hkratu tudi nadzoruje pripravo jedil.

Novice.

Deželni zbor Kranjski.

V petnajsti seji dne 16. februvarija stavi posl. baron Schwegel nujni predlog glaseč se: Deželnemu odboru se naroča, da v prihodnjem zasedanju predloži primerne nasvéte, kako bi dežela kranjska povodom petdesetletnice vladanja Nj. Veličanstva presvetlega cesarja s kakim človekoljubnim činom izrazila čustva neomenjene zvestobe in udanosti do premilostnega vladarja in preudane hvaležnosti prebivalstva kranjske dežele za izkazano mu Najvišjo milost in dobrotljivost.“ V imenu národnih poslancev ga s toplimi besedami priporoča starosta poslancev Svetec, naglašajoč, da bode ta predlog našel glasen odmev v srcu vsega slovenskega prebivalstva v deželi. Predlog vsprejme se na to z navdušenim odobrovanjem. Posl. Povše poroča v imenu upravnega odseka v dodatnih naredbah glede nedeljskega posvečevanja in stavi nastopne predloge: „1. Vis. c. kr. deželna vlada se pozivlja izposlovati na pristojnem mestu k § 2. lit. B. točka 10 ministerske naredbe z dne 17. maja 1885 drž. zak. št. 83, dodatek, vsled katerega bode prodajalcem spec. kolonijalnega blaga, delikates, tobaka in smodk ter loterijam v vsem obsegu vojvodine Kranjske zapovedano, da ob nedeljah zapirajo svoje prodajalnice ob 12. uri opoldne. 2. Vis. vlada naj strogo pazi na to, da se sedajne dolčbe obrtnega reda natančno izvršujejo in da se službujočim v obrtih in trgovinah ter prodajalnicah živil in tobaka omogočuje zadostovati svojim verskim dolžnostim ter udeleževati se predpoldanske službe božje tudi ob praznikih, kakor velì § 75. obrtnega reda. 3. Ker se vršé v državnega zbora obrtnem odseku obravnave, ki merijo na to, da se obrtni red predela tako in sicer v tem oziru, da se nedeljski počitek povsem vpelje, oziroma razširi tudi na prodajalnice živila, tobačne trafike in loterije, naroča se d želnemu odboru, da obvesti vis. c. kr. deželno vlado, da se deželni zbor kranjski izreka za to, da se v nameravanem novem obrtnem redu strogo zagotovi posvečevanje nedelj in praznikov, in sicer za vse vrste obrtov, kakor za prodajalnice živil in tobaka.“ Po debati, katere sta se udeležila posl. Klun in Hribar ter poročevalec so se predlogi vsprejeli; istotako tudi dodatni predlog posl. Kluna, da morajo žganjarije ostati zaprte od sobote zvečer od 6. ure do 6 ure pondeljka zjutraj. Posl. dr. Tavčar poroča imenom upravnega odseka o zgradbi ceste Hrib-Sodražica in predlaga: 1. Okrajnemu cestnemu odboru ribniškemu se dovoljuje, da sme v tamošnjem skladovnem okraju za obrestovanje in amortizacijo posojila v izvršitev cestne zgradbe Hrib-Sodražica od leta 1894 naprej skozi 40 let razven one priklade, katera bode v pokritje potrebščine za kurentno vzdrževanje cest potrebna in katero bode po dotičnih zakonitih določilih od slučaja do slučaja dovoljevati, pobirati daljno 8% priklado na vse neposrednje davke z izvanrednimi dokladami vred. 2. Deželnemu odboru se naroča, da zaradi predpisa in pobiranja te priklade vsakokrat ukrene, kar treba. — Občinska cesta nahajajoča se v loškem cestnem okraji, ki pelje iz Starega trga, čez Markovec, Verhniko in Uševek uvrsti se mej okrajne ceste. — Za popravo radeško-dolske ceste na Bruneku dovoli se 3500 gld., podpore in se sprejme dotični zakon. — Cestni skladovni okraj radoljiški razdeli se v dva skladovna okraja Bled in Radoljica. — Posl. ces. svetnik Murnik stavi ter utemeljuje v imenu finančnega odseka naslednji predlog: „Deželni odbor se pooblašča, da sme oni del nagrade, dovoljene v seji dne 16 febr. 1894. pri pobiranju deželne naklade na žgane opojne tekočine poslujočim dacarjem plodonosno naložiti in v prihodnjem zasedanji poročati in nasvéte staviti, ali in kako bi se mogli dacarji po zadovolilni službi vpokojiti. Ko bi se ta stvar ne mogla konečno rešiti v prihodnjem zasedanju, izvršiti bo tudi gledè dacarjev sklep z dne 16. febr. 1894, sklenjen v III. resoluciji povodom obravnave o proračunu deželnega zaklada za 1894. l.“ — V tajni seji, ki se je na to vršila, oddalo se je mesto deželnega knjigovodje prvemu oficijalu dež. knjigovodstva gospodu Prelesniku in se je sprejel načrt, po katerem je reorganizovati deželne urade. — V popoldanski seji sprejme se gledè deleža dežel pri prihodkih novega osobnega dohodninskega davka primerni predlog. Posl. dr. Tavčar poroča imenom upravnega odseka o slovenskem učnem jeziku na gimnazijah v Ljubljani in Novemmestu in o izdavanji slovenskih šolskih knjig. Po kratki debati, katere so se udeležili poročevalec in posl. dr. Schaffer in dr. Vošnjak sprejme se nastopni predlog: Deželnemu odboru se naroča: 1. da pri c. kr. deželnem šolskem svetu neutegoma in z vso energijo stori potrebne korake, da se bode s šolskim letom 1895/96 na c. kr. državnih gimnazijah v Ljubljani in in v Novem Mestu začelo v petem razredu poučevati verouk, latinščino, matematiko in naravoslovje v slovenskem jeziku; 2. da za izdavanje šolskih knjig dovoljeni in doslej neporabljeni kredit porabi za pisateljske nagrade in založbo slovenskih učnih knjig za peti in šesti gimnazijski razred. — Posl. Lenarčič

poroča imenom upravnega odseka o predlogu slovenskega jezika pri c. kr. poštnem in brzojavnem nadravnateljstvu v Trstu in gledé slovenskih napisov nad ondotnimi uradi. Sprejme se nastopni predlog: Deželnemu odboru se naroča, obrniti se do c. kr. trgovinskega ministerstva z obrazloženo zahtevo, da se pri c. kr. poštnem in brzojavnem nadravnateljstvu v Trstu zagotovi slovenskemu jeziku ona veljava, katera mu gre z ozirom na ogromno večino prebivalstva vojvodine Kranjske; zlasti da se napisi nad uradi c. kr. poštnega in brzojavnega ravnateljstva napravijo tudi v slovenskem jeziku. Rešijo se še poročila deželnega odbora gledè ustanov, osebnih stvarij in različnih stvarij, na kar deželni glavar s trikratnimi „Slava“ klici na cesarja zaključi sejo in ob ednem tudi zasedanje.

Dopisi.

Iz Železnikov, 1. marcija. (Raznoterosti.) V dan 22. februvarija kot v praznik sv. Petra stol smo imeli rajsko-lepi solnčni dan, zraven je bil pa vendar zlasti dopoldanske ure prav občuten mraz. Ker po ljudskem pregovoru ostane skozi 40 dnij tako vreme, kakor je v dan sv. Petra stola, bali smo se, da nas mraz ne bo še dolgo zapustil. Temu vendar ni tako; otoplilo se nam je kakor za sedanji čas še začudo, in imamo že res prave pomladanske dneve. — Sneg je za naše kraje letos pač prezgodaj skopnil. Lesovja in tudi oglja je vsled tega prav veliko ostalo po visoko ležečih krajih, in bo ondi moralo čakati prihodnje zime: kajti dovaževanje od tam je po kolih nemogoče. Škoda je torej večstranska. Lastniki ne bodo skupili za svojo robo denarja, žagam bo tudi manjkalo dela, kakor se že zdaj kaže. Lani osorej je bilo okoli žag nakupičenih strašanske sile hlodov; letos jih je videti le kaj malega. Tudi raz travnike je bila prezgodaj odšla snežena odeja, in bati se je, da bi mrzli vetrovi ne bili prouzročili pozebljenja travnih koreninic. — Neslana influenca nas je zopet zapustila; nekaj nenavadnega pa je bila vendar popustila posameznikom. Nekateri so bili prav hudo oglušili. Najboljše zdravilo zoper to skazalo se je, da so dotični držali glave nad piskri močno vročega in hlapečega krópa, kar jim je prouzročilo potenje in povrnilo jim kmalu zopet sluh.

Ravno se je raznesel po našem trgu glas, da sta danes opoldan pogorela dva posestnika v Zabrekvi, gôrski vasi sosedne selške fare in občine. Bog daj, da bi suhi spomladanski čas tudi drugje ne provzročil enakih nesreč, ker je vse tako suho kakor goba. Topli in pohlevni dež bi pač koristil na več strani, tem bolj, kar se je bati, da se bodo studenci in vodé prezgodaj posušile. Toliko za danes! J. L.

— **V budgetnem odseku** se je izjavil učni minister, da je načelno pripravljen dovoliti popolno gimnazijo v Kranji, ne da bi zahteval kak donesek od občine. V Celji pa paralelk vlada ne misli dovoliti, temveč bode le preiskovala, ale bi ne kazalo osnovati spodnje gimnazije deloma s slovenskim učnim jezikom. Na poslednjo obljubo ne moremo dosti dati, ker od preiskovanj do osnove gimnazije bo pač še daleč. Saj vidimo, kako dolgo se vrši preiskovanje zaradi osnove slovenskih šol v Trstu in Gorici. S takimi obljubami hočejo se le Slovenci obdržati v Hohenwartovem klubu.

— **Volilna reforma.** Grof Hohenwart se je pri posvetovanju o volilni reformi izrekel proti vladnemu načrtu. Zahteval je pa, da se vrne deželnim zborom zopet pravica voliti poslance. Grof je dalje zahteval, da naj veleposestvo in trgovske zbornice volijo sedanje število poslancev. Nekaj poslancev se dovoli obrtnim zbornicam, ki se znova osnujejo. Število mestnih poslancev se zniža s 117 na 60, in kmetskih s 130 na 80. Poleg tega pa naj bi se četrtino zbornice volilo po občni volilni pravici. Te zahteve bi bile v škodo Slovencem, v prid pa veleposestnikom, ki odhranijo vse dosedanje predpravice. Grof menda misli, da je le veleposestnik, ne pa poslanec slovenskih kmetskih občin.

— **Vabilo slovenskim pisateljem.** Leta 1893. v Ljubljani umrli trgovec g. Anton Knez je v svoji oporoki postavil „Slovensko Matico“ za svojega glavnega dediča ter ji naročil, naj iz dohodkov njegove ustanove izdava ceneno zabavno in poučno knjižnico, v kateri naj bi se tiskali v strogo národnem duhu, na podlagi katoliške vere, toda v svobodomiselnem zmislu pisani spisi. Ker Matica namerava letos pričeti z izdavanjem Knezove knjižnice, obrača se s tem vabilom do vseh slovenskih pisateljev, prijazno jih prosèč, da bi jo v ta namen blagovoljno podpirali ter ji poslali primernih spisov. Dasi Matica razven prevodov rada vsprejme vsak daljši ali krajši izvirni spis, ki se ujema z ustanovnimi določili, vendar poudarja, da bi ji posebno dobro došle zlasti povesti, poljudno pisane v prvi vrsti srednjemu stanú namenjene razprave zemljepisne, zgodovinske in prirodoznanske vsebine, životopisi, popotne črtice slike iz domoznanstva in sploh vsakovrtni spisi, če le ugajajo zgoraj navedenim pogojem. Ti kovno polo bode Matica pisateljem plačevala po 24—40 gld. „Slovenska Matica“ sicer rada vspreme vsak primerni spis, kadarkoli se ji pošlje, vendar prosi slovenske pisatelje, da bi vsaj do 1. julija t. l. blagovoljno poslali rokopisov, o katerih želé, da bi bili tiskani v I. zvesku Knezove knjižnice.

V Ljubljani dnè 15. svečana 1894.

Za predsedništvo „Slovenske Matice“:

Fr. Levec, predsednik. Evgen Lah, tajnik.

— **»Radogoju«** je pristopil kot ustanovnik g. Janko Frasov, c. in kr. vojaški župnik v Bišanci v Slov. Goricah. — Vrli slovenski rodoljub g. Fr. Kalister, veletržec v Trstu, podaril je „Radogoju“ 25 delnic „Narodne Tiskarne“. Delnice predstavljajo vrednost 3000 kron.

— **»Narodni Dom« v Ljubljani.** Za zgradbo Narodnega doma pričele so se vršiti na lici mesta že potrebne priprave. Dovažuje se kamenje in odvažuje prst.

— **Z zgradbo** novega poštnega poslopja v Ljubljani na mestu, kjer stoji sedaj Luckmanova hiša, katero je erar kupil za 90.000 gld. prične se v kratkem.

— **C. kr. mestni šolski svèt** je ukrenil, da se na jednorazrednici na Barji zaradi škrlatice, katera se je mej šolskimi otroci v zadnjem času ondi pokazala, šolski pouk za čas bolezni ustavi.

— **Hranilnica v Novemmestu.** Pravila in opravilni red za ustanavljajočo se hranilnico v Novemmestu je vsled ministerskega pooblastila deželna vlada potrdila.

— **»Glasbena Matica«** priredi, kakor smo že poročali, dne 12. in 14. marcija v deželni redutni dvorani koncert pod vodstvom gosp. M. Hubada. Sodelujejo gospodična Berta Leščinska, operna pevka slov. gledališča; gosp. Cecilj Vašiček, operni pevec slov. gledališča; pevski zbor „Glasbene Matice“ in slavna godba c. in kr. pešpolka Leopold II., kralj Belgijcev št. 27. Proizvajalo se bode „Stvarjenje“, oratorij v treh delih, zložil Jos. Haydn. — Sedeži se dobivajo pri Ant. Zagorjanu, knjigotržci na Kongresnem trgu.

— **Trgovska in obrtniška zbornica** v Ljubljani je v svoji seji dne 27. februvarija mej splošnim odobravanjem jednoglasno sprejela nastopni predlog zborničnega predsednika: Čestita zbornica naroča predsedstvu, da svojedobno predlaga kako naj zbornica leta 1898. praznuje petdesetletnico vladanja Nj. Vel. našega presvetlega cesarja Frančiška Jožefa I. — Zbornica je izvolila za l. 1894. svojim predsednikom dosedanjega predsednika g. Ivana Perdana, podpredsednikom dosedanjega podpredsednika g. Antona Kleina in provizoričnim predsednikom g. Ivana Baumgartner-ja. — Glede potovalnih pisarn se je zbornica izrekla, da jih je z ozirom na razširjenje in njih pomen in z ozirom na javne interese, uvrstiti mej dopuščane obrte. — Tudi se je zbornica izrekla za uvedbo znamk za peneča vina (šampanjec); in sicer bi se varstvo teh v interesu trgovcev in kupovalcev potrebnih znemk najbolje doseglo po mnenji zbornice s tem, če bi se registrovana znamka na-

pravila na zamašku in na vnanji strani steklenice. — Za trgovske prisednike pri c. kr. okrožnem sodišči v Novem mestu predlagali so se nastopni gg. trgovci: Iv. Krajec, J. Ogoreutz, Adolf Pauser, Iv. Surc, Viktor Durini, Adolf Gustin. — Učiteljem obiskujočim petmesečni risalni tečaj na c. kr. drž obrtni šoli v Gradci v ta namen, da bi bili usposobljeni učitelji v risanji na obrtnih nadaljevalnih šolah, dovolila je zbornica 100 gld. podpore. — Kot zastopnike v odbore obrtnonadaljevalnih šol, izvolila je zbornica: za Ribnico Marka Burger-ja, za Postojno Riharda Schäberja, za Kočevje Petra Jaklitscha, za Krško Antona Jugovica, za Kranj Ignacija Fok-a, za Novo mesto dr. Jos. Marinko-ta, za Tržič Leop. Ahačiča, za Kamnik Avguština Hermana, za Radoljico Ivana Sartorija, za Metliko Frana Štajerja, za Škofjo Loko Ivana Guzela. — Zbornica je sklenila poročati c. kr. dež. vladi, da je konjsko mesarstvo smatrati za rokodelski obrt. — Zbornica se je izrekla proti pomnožitvi semnjev v Ržišu in dovolila učencem na c. kr. strokovni šoli za lesno industrijo Iv. Markeš-u, Pavel Kobal-u, Jakob Kelhar-ju, Ivan Žnidaršič-u ustanove po 50 gld. in Iv. Bricelju 30 gld., učenki na strokovni šoli za umetno vezenje in šivanje čipek v Ljubljani Ivani Petrovčič 50 gld. Konečno se je izrekla zahvala zborničnemu svetniku Karolu Luckmannu, ker je zastopal zbornico v enketi glede železničnega prometnega pravilnika.

— **Vabilo** na XCVIII. odborovo skupščino „Slovenske Matice", katera bode v sredo dne 14. marcija t. l. ob 5. uri popoludne v društvenih pisarniških prostorih na Kongresnem trgu št. 7. Dnevni red: 1. Potrdilo zapisnika o XCVII. odborovi skupščini. 2. Naznanila predsedništva. 3. Poročilo književnega odseka o društvenih knjigah za leto 1894. 4. Poročilo tajnikovo. 5. Posamezni nasvèti in predlogi.

V Ljubljani dne 2. marcija 1894.

Fr Levec, predsednik. E. Lah, tajnik.

— **Pobalinstvo.** Nepoznani zlikovci namazali so v noči od minole nedelje na pondeljek več poštnih nabiralnikov po mestu z neko črno tekočino. Da bi pač policija prišla na sled tem malopridnežem.

— **V mestno hranilnico** ljubljansko vložilo ja meseca februvarija t. l. 651 strank 180 736 gld. 23 kr., vzdignilo pa 330 strank 78.109 gld. 85 kr.

— **Nova brzojavna postaja** dovolila se je za Planino v logaškem okraji. Postaja bo združena z ondotno pošto. Z delom za napravo žične zveze se bode takoj pričelo.

— **Umrl** je v bolnici na Žabjaku minolo soboto Alojzij Novak, ki je po leti lanskega leta zavratno ustrelil v Šiški Koslerjevega nadsodarja Janeza Stenovca. Ker je bil Novak močno bolan celi čas, zaradi tega ni bil sojen.

— **Pobegnil** je te dni kaznjenec tukajšne prisilne delavnice Franc Geršič, doma iz Metlike. Bil je s tovariši na delu v Streliških ulicah pri zravnavanji ceste.

— **Dva otroka sta zgorela** v Premu na Notranjskem. Mati ju je pustila sama doma, otrokoma pa se je igrajočima z žveplenkami užgala obleka in opekla sta se tako močno, da sta bila že mrtva, ko se je vrnila mati. Eden otrôk je bil star dve leti, drugi šest mesecev.

— **Izpred porotnega sodišča.** Dne 1. t. m. stal je pred porotniki 20letni Miha Tavčar iz Javorje nad Škofjo Loko, zatožen hudodelstva uboja doprinesenega s tem, da je na pustno nedeljo letos na Muravi zabol z nožem Antona Bogataja v hrbet s tako močjo, da je nož prodrl v leva pluča, vsled česar, se je Bogataj v kratkem času zgrudil mrtev na tla. Tavčarja so obsodili na 6 let težke ječe. — Posestnik Janez Bukovac iz Sodevcev v črnomaljskem okraji in njegova žena Marija, zatožena hudodelstva goljufije bila sta dne 2. marcija zatožbe oproščena. — Dne 3. marcija vršila se je obravnava proti osmim osebam zaradi hudodelstva ponarejanja kovanega denarja in sicer so sedeli na zatožni klopi: 21letni Martin Masterl, 19letni brat njegov Jakob, 24letni Blaž Benedičič in njegova 52letna mati Marija, vsi iz Crngroba pri Škofji Loki; nadalje 22letni Janez Žitnik, 54letni Jož Vidmar in njegova sinova 23letni France in 15letni Janez, vsi doma na Češenci pri Mirnipeči na Dolenjskem. Obsojeni so bili: Martin Masterl na dve leti, Blaž Benedičič na 14 mesecev, Jakob Masterl na edno leto, Jože Vidmar na 14 mesecev, Janez Vidmar na osem mesecev; Marija Benedičič, Janez Žitnik in France Vidmar so bili obtožbe oproščeni.

Z lokomotivo jo je pobegnil.

Čudni dogodek se je pritepil te dni v Rheinah. Na glavnem prehodu je stala rezervna lokomotiva. Strojevodje ni bilo baš na lokomotivi, kurjač jo je pa baš mazal in na drugo ni pazil. V tem je skočil na lokomotivo čedno oblečen mož s polno brado. Hitro je stroj odvrl in spustil par ter skozi kolodvor jo odpeljal proti Osnabrücku, ne meneč se za klice in za znamenja, da naj ustavi. Tujec je moral dobro vajen biti lokomotive, kajti ljudje, ko so ga videli, kako je ogenj vrejal, potem pa držeč z levico regulator prav kakor strojevodja stal na lokomotivi. Na tiru za kolodvorom stal je samotežni železniški vožiček, s katerega so nekaj razkladali. Delavci so takoj dali znamenje, da naj ustavi in on je pa s piščalko od lokomotive dal znamenje, da naj se pazijo. Lokomotiva se je z vso silo zaletela v vozíček, da se je daleč slišalo in potem ga porivala pred seboj. Peljajoč mimo delavcev je neznanec jih vojaški pozdravil. Naravnost čudno je, da 14 centov težkega vožička ni stroj vrgel s tira. Sedaj nadaljevala se je divja vožnja proti Osnabrücku.

Štirinajst kilometrov oddaljena postaja Hörstel bilo je brzojavno obveščena o tem dogodku. Naročeno je bilo, da naj ga ustavi s tem, da ga spuste na kak končen tir. Ker pa uredba na kolodvoru tega ni dopuščala, so uradniki samo z rudečimi zastavami in z mahanjem s kapami ga skušali ustaviti. Tujec pa ni ustavil, temveč je le s premogom kamenjal uradnike. K sreči na progi ni bilo nobenega vlaka, ker sicer bi se bila utegnila pripetiti velika nesreča. Ker so tudi drugi kolodvori bili obveščeni o čudnem dogodku, so na postaji Ibbenbüren vse storili, da ga ustavijo.

Iz Osnabrücka se je bila nasproti še poslala druga lokomotiva, da ga ustavi. K sreči je pa bil neznanec pozabil na kurjavo in je lokomotiva skozi postajo Ibbenbüren zaradi pomanjkanja para se že le počasi pomikala, tako da sta dva uradnika lahko skočila na lokomotivo in tujca prijela. Lokomotivo sta ustavila, tujca pa izročila policiji. Pokazalo se je, da je ta predrznež Francoz Blanč, ki je kot mašinist delal pri grajenju nekega kanala. Ravnokar je prišel iz bolnice in se mu menda meša v glavi. Stroj je bil od te vožnje le malo poškodovan.

Atentat v Pragi.

Dne 28. m. m. našli so v Pragi pred Vaclavo posojilnico, katero je pred nekaterimi leti osnovala duhovščina, bombo. V tej hiši je tudi uredništvo krščanskoso-

cijalnega lista „Večerni Listy“. Ko je zjutraj ob sedmih šel urednik temu listu skozi vežo v svojo pisarno, zapazil je nekaj na tleh v cunjo zavitega in pobral. Močno se je prestrašil, ko je odvil bombo. Bila je steklenica, ki je držala kakega četrt litra. Vrat je bil odbit, spodaj je bila vžigalna vrvica. Vnanji del steklenice je bil oblit z mavcem, v katerem so bili železni žeblji. Napolnjena je pa bila ta bomba z debelim razstrelilnim smodnikom. Sklicali so ljudij, ali vsak se je bal bombo prijeti. Še le policija je odnesla bombo na policijski komisarjat. Atentat je bil najbrž namenjen uredništvu omenjenega lista, kateri hudo napada anarhiste in socijalne demokrate.

Urednik tega lista je bil dobil že poprej več pretilnih pisem. V jednem teh pisem je stalo: „Živio dinamit!“ in potem se je pa pozivljal urednik, da naj preneha s svojim hujskanjem, kajti če bode še nadalje tako pisal, bodo razstrelili uredništvo in posojilnico. Podpis se je glasil: „Vlastimil, načelnik izvrševalnega patrijotično anarhističnega odbora v Pragi in okolici“. Pod podpisom je bilo še pristavljeno, da predno preteče štirinajst dnij, pa ne bode Vaclove posojilnice, niti katoliškopolitičnega društva.

Bombo so pri policiji razdeli. V njej so bili žeblji, kosi železa, steklene korale in gumbe, užigalna vrvica je že bila malo nažgana. Po mnenji izvedencev, bi ta bomba, da se je razletela, ne bila razrušila poslopja, pač pa bi bila utegnila ubiti ali pa nevarno poškodovati kacega človeka, katerih vedno dosti hodi mimo. Bomba se je najbrž bila položila zjutraj. V tej hiši je gostilnica in prejšnji večer so pozno šli ljudje domu, pa ni nobeden ničesa zapazil. Policija je tukaj začela preiskavati, zaslišala je že več ljudij, ali dosedaj menda še niso nič gotovega izvedeli.

— **Zastrupljeni.** V Celji je rodbina upokojenega oficijala, tri osebe, ki so jedle neko močnato jed, nevarno zbolela. V moki, ki so jo še imeli, so res našli mišico (arzenik). Sodi se, da je nekdo iz maščevanja mišice v moko primešal.

— **Pregledovanje blagajnic.** Minoli teden se je začelo na Dunaji natančno pregledovati državne blagajnice Na ukaz finančnega ministerstva pregledajo se natančno vse državne blagajnice vse države. Povod temu ukazu, je pač Ferlesovo veliko izneverjenje.

— **Tatinska družba.** Nekaj mesecev sem so v Trstu tatovi vlomili v več prodajalnic jestvin. v nekatere pa skušali vlomiti, kar se jim pa ni posrečilo. Vse te tatvine vršile so se na jeden poseben način, zaradi tega je policija bila prepričana, da krade jedna in ista tatinska družba. Vseh izvršenih in poskušenih tacih tatvin bilo je 18. Minulo soboto zvečer je pa policija zasačila tatove. Zaprli so 22letnega Josipa Troharja iz Velicih Žabelj pri Ajdovščini, njegovega brata 20letnega Andreja Troharja, njiju očeta Andreja Troharja ter Srečko Možino iz Dobravelj pri Ajdovščini. Zasačeni tatovi so kmetje in stanujejo ob meji občine svetoivanske in Lonjera. Pri hišni preiskavi našlo se je mnogo ukradene blaga. Nekaj blaga imeli so tatovi zakopanega v vrečah in sodih na polji. Priznali so že, da so v petih krajih pokrali, v dveh pa poskušali pokrasti.

— **Mladi politični zločinci.** Proti več srednješolskim dijakom v Pragi se je začela sodna preiskava, ker so se mej njimi razširili nazori „Omladine“. Dva so že zaprli.

— **Drevo ga je ubilo.** Dne 27. m. m. sta Joži Blatnik iz Praprotnega in njegov sin v gozdu Pašnica posekovala drevje. Drevo se zvrne na stran, kjer sta stala. Sin se je umaknil. Oče je pa bil takoj mrtev.

— **Nesrečna ljubezen.** V gozdu blizu Maribora našli so te dni mrtvo kacih 18 let staro lepo dekle in kacih 28 let starega mladenča umirajočega. Videti je bilo, da je on iz boljše rodovine. Sodi se, da je on najprej ustrelil njo, potem pa sebe. — V nekem hotelu v Budimpešti našli so mrtvo truplo nekega topniškega častnika in neko meščansko deklico. Iz pisma, katerega sta zapustila, je vidno, da sta se umorila zaradi nesrečne ljubezni. — V Lipnici na Gorenjem Štajerskem se je ustrelil davčni pristav baron Lavenau zaradi nesrečne ljubezni.

— **Dekle v plamenu.** Na Dunaji se je dekli nekega usnjarja Mariji Labuček unela obleka. Na pomoč prihiteli ljudje niso mogli hitro obleke pogasiti in unemo se druge stvari. Le s težavo so pogasili ogenj. Dekla je jako nevarno poškodovana. — 22letna Kuharica Lebduška je v neki drugi hiši vlila petroleja na ogenj, ker ni maralo goreti. Ogenj je planil v njo in se je na vsem životu močno opekla, tako da je malo upanja, da bi ozdravela.

— **Veliko darilo.** Vdova Czardas v Budimpešti je podarila 188.000 gld in veliko biblijoteko v podporo budimpeštanskim vseučiliščnikom in pa v osnovo tretjega madjarskega vseučilišča.

— **Samomor notarja.** Ustrelil se je te dni v železniškem kupeju bačtopelski notar na Ogerskem. Uzrok samomoru so neredi v njegovem uradovanju. — Na Dunaji se je obesil šestnajstletni pleskarski učenec Alojzij Inuška. Uzrok samomoru ni znan.

— **Samomor.** V Trstu ustrelil se je v nekem hotelu 34letni mizar Radicci, oče dveh otrôk. Bil je ločen od svoje žene. — Na pokopališči pri sv. Ani se je pa ustrelila 50letna prodajalka duhana.

— **Dinamitni atentati.** V Bochumu na Nemškem je te dni bilo več dinamitnih napadov na javna poslopja. Okrožno poslopje je najhuje poškodovano. Zaprli so nekega odpuščenega delavca v bližnjem rudniku, katerega dolže teh atentatov. Pri njem so našli še sedem dinamitnih patron.

— **Nesreča na železnici.** Na mestni železnici v Berolinu je 7 delavcev delalo nekaj na tiru, jeden je pa bil zraven, da bi z rogom dajal znamenja, kadar se približa kak vlak Na sosednem tiru je peljal neki vlak. katerega strojevodja je spustil par, da so vsi delavci bili v dimu. Radi dima niso videli druzega vlaka, ki je prišel po tiru. na katerem so delali. Došli vlak je pet delavcev do smrti poškodoval. Vsi so bili grozno razmesarjeni.

— **Požar v Turinu.** Ansolijeva tovarna za stroje v Turinu je te dni pogorela Škoda je velika. Človek pa ni nobeden zgorel.

— **Pobegnil** je iz Hamburga mešetar Löwe, ki je poneveril 20.000 gld.

— **Napad.** V danski konzulat v Londonu prišel je koncem minulega meseca neznan človek, ki je vrgel konzulskemu tajniku v obraz hudičevega olja in hotel oropati blagajnico. Tajnik se mu je na vzlic temu ustavil in tat je pobegnil, boječ se, da ne pridejo ljudje. Pozneje je pa tajnik vsled hudega poškodovanja vendar le umrl.

— **Milijon dolarjev na dnu morja.** V juliju leta 1865. se je potopil parnik „Broter Jonathan“ ob ameriškem obrežji. na katerem je bilo za milijon dolarjev zlata in denarja. Do sedaj niso mogli zaslediti, kje prav za prav leži potopljeni parnik v morji. Te dni ga je pa zasledil neki potapljalec in prinesel sabo nekatere stvari, ki so bile na ti ladiji. Sedaj se pripravlja neka družba, da parnik vzdigne. Srečni potapljalec dobi potem polovico vrednosti, ki je na njem.

— **Ženi oko iztaknil.** V Trstu so obsodili v šestletno ječo nekega 32letnega pisarja Steinboka, ki je svoji ženi z nožem iztaknil oči. Oženil se je pred 10 leti z jednajst let staršo delavko. Žena ga je zapustila, ker je razuzdano živel in ni zanjo nič skrbel. To ga je tako razjezilo, da je nekega dne, ko jo je našel v neki hiši, jej z nožem iztaknil jedno oko.

— **Samomor obsojenca na smrt.** V Parizu so bili na smrt obsodili Španjolca Lestevema, kateri je vabil ženske v svoje stanovanje; jih zlorabil, potem pa metal skozi okno, da se ubijejo in ga ne ovadijo. Ta 34letni hudobnež je te dni iz prvega nadstropja ječe, v kateri je bil zaprt, skočil na dvorišče in je bil takoj mrtev.

— **Nadepolen dečak.** V Altoni je hotel 17letni dečak usmrtiti svojo mater, ko je spala, ker mu je pretila, da naznani sodišču zaradi tatvine. Po noči jej je hotel zasaditi nož v vrat. Nož je pa izpodrnil in ženo ranil samo na lici. Spridenega dečaka so seveda zaprli.

— **Izneverjenje pri deželnem odboru gališkem.** Deželni odbor gališki je prevzel prodajo soli. Za vrejenje te stvari je najel finačnega komisarja, ki je potoval po deželi, da preišče, kje bi se dale narediti zaloge soli. Ta urednik se je pa dal podkupiti. Povrnivši se v Levov je sleparil dalje prodajajoč sol na lasten račun. Poneveril je tudi več kavcij. Sleparskega uradnika so zaprli. Prva preiskava je dognala, da je poneveril na 20 000 gld.

Loterijske srečke.

V **Lincu** dne 3. marca t. l.: 14, 29, 52, 21, 73.

V **Trstu** dne 3. marca t. l.: 13, 19, 18, 21, 3.

V **Pragi** dne 7. marca t. l.: 36, 69, 86, 22, 15.

Tržne cene.

V **Ljubljani** dne 28. febr. 1894. Pšenica gld. 8·40 kr. rž gld. 6·40 kr., ječmen gld. 6·40 kr., oves gld. 7·30 kr., ajda gld. 8·40 kr., proso gld. 6·— kr., turšica gld. 5·60 kr., leča gld. 13·— kr., grah gld. 15.— kr., fižol gld. 9.— kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

„Ne kupuj pri branjevci, temveč pri trgovci“
pravi star predgovor.

To se lahko uporablja na moje podjetje, kajti tako velika trgovina, kot je moja, ima vsled kupovanje velikih množin blaga za gotov denar in drugih prednosti nizke stroške kateri so naposled le kupovalcu v korist.

Mični vzorci zasebnim kupovalcem zastonj in franko.
Bogate **vzorčne knjige**, kakoršnih **še nikdar** ni bilo, **za krojače** nefrankovano

Blago za obleke. (5)

Peruvien in **dosking** za visoko **duhovščino**, predpisano blago za **uniforme c. kr. uradnikov**, za **veterance**, **požarne brambe**, **telovadce**, **livreje**, sukno za **bilard** in **igralne mize**, **prevlake za vozove**, **loden** tudi nepremočljiv za **lovske suknje**, **perilno blago**, **potni pledi** od 4 do 14 gld. itd.
Ceno, pošteno, trdno, čisto volneno sukno ne cene **cunje**, da se **jedva splača krojač**, priporoča

Janez Stikarofski,
Brno (avstrijski Manchester)
največja zaloga sukna v vrednosti $^1/_2$ **milijona goldinarjev.**
Pošilja se le proti povzetju!
Dopisuje se v nemščini, češčini, madjarščini, poljščini, italijanščini, francoščini in angleščini.

Marijaceljske kapljice za želodec.

izgotovljene v lekarni k „angelu varhu“
C. BRADY-a v Kromerižu (Moravsko)

so staro, zanesljivo in znano zdravilo ter so budilno in krepilno sredstvo za želodec in prebavilna dela. (13)

Samo prave so z zraven stoječo varstveno znamko in podpisom.

Cena: 1 steklenice 40 kr.
dvojne steklenice 70 kr.

Vsebina je naznanjena.

Marijaceljske kapljice za želodec prodajajo se prave: **v Ljubljani:** lek. Piccoli in lek. Svoboda; **v Postojni:** lek. Fr. Beccarich; **v Škofji Loki:** lek. Karl Fabiani; **v Radovljici:** lek. Alex. Roblek; **v Novemmestu:** lek. Dom Rizzoli in lek. Bergmann; **v Kamniku:** lek. J. Močnik; **v Črnomlju:** lek. J. Blažek.

Kuverte s firmo
priporoča
J. Blaznik-ova tiskarna v Ljubljani.

Wilhelmov
antiartristični in antireumatični
Kričistilni čaj
od
Franc Wilhelm-a
lekarja
v Neunkirchen-u na Spodnje Avstrijskem
dobiva se v vseh lekarnah,
v Ljubljani: pri U. pl. Trnkoczy, Wilh. Mayr in Peter Lassnik, (13)
v zabojih po 1 gld. av. velj.

Odgovorni urednik: Avgust Pucihar. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.